

می نوشت و شعر فارسی و ترکی می سرود و معمائی و منشی بود و شطرنج را به هارت می باخت .

یک نسخه دیوان هلالی در کتابخانه دانشگاه استانبول است ، بقلم کتابت جلی خوش ، با رقم : «مشقه قاسم الفقیر» و دور نیست که بخط همین قاسم باشد .

(۷۷۹) قاسم ارسلان مشهدی

در طبقات اکبری آمده که از خوشنویسان ماوراءالنهر است و در خدمت اکبر پادشاه می زیسته و شعر می گفته و نستعلیق را خوش می نوشته است .

(۷۸۰) قاسم استرآبادی - میر

صاحب گلستان هنر او را در زمره خوشنویسان تعلیق آورده گوید : «جمع بین خطوط نموده است . از منشیان استرآباد و صاحب کمالات بود و مدتی در مجلس بهشت آئین [شاه طهماسب] تقریب تمام داشت .»

(۷۸۱) قاسم تبریزی - حاج آقا

در مصر می زیست و مدتی به عثمانی رفت . ده قسم خط می نوشت و از خود تصرفات و تفننات داشت . قطعه یی برای حاج میرزا محمد رفیع مشکینی اصفهانی نوشته که خطوط : ثلث - ریحان - نستعلیق - نسخ - شکسته نستعلیق - شکسته تعلیق - رقاع - کوفی ، را در آن خوش نوشته است و عکس این صفحه در کتاب پیدایش خط و خطاطان چاپ شده است . نیز بخطوی دیده ام :

یک نسخه تحفة الوزرا ، بقلم نیم دودانگ خوش ، با رقم : «کتبه الحقیق محمد قاسم التبریزی ، غفر الله ذنوبه و ستر عیوبه» در کتابخانه دانشگاه استانبول .

ق

== عبدالله بلگرامی	قابل
== شاه قاسم	قاسم
== ملک قاسم شیرازی	قاسم

(۷۷۶) قاسم

وی را بخوشنویسی یاد کرده اند ، ولی تاریخ زندگی وی را ذکر نکرده و پیوسته او را با کوله قاسم ، یکجا نام برده اند و فقط صاحب مناقب هنروران گوید که درویش حسام الدین شاگرد او بوده است .

(۷۷۷) قاسم - مولانا

شاگرد سلطان محمد نور و سلطان محمد خندان هر دو بود و بقول صاحب حالات هنروران بسیار نازک و پسندیده می نوشت . شاید دیوان شاه قاسم انوار که رقم «قاسم» و تاریخ ذی حجه سال ۹۱۳ دارد و در جزو آثار محمد قاسم شادی شاه ذکر آن خواهد آمد ، بخط همین مولانا قاسم باشد .

(۷۷۸) قاسم - میرزا

فرزند خواجه جلال الدین میرکی خراسانی است که در علم هیأت و نجوم و سیاق شهرت داشت .

میرزا قاسم وزیر دیوان بدیع الزمان میرزا گورکانی بود و بعدها به خدمت درمیش خان رسید . در مجالس النقایس آمده است که نستعلیق و تعلیق را خوش

۷۸۲) قاسم حسینی

از کاتبان گمنام قرن دهم و بیخطوی یک نسخه فواید الضیائیة در کتابخانه دانشگاه استانبول است، بقلم کتابت خفی متوسط، که چنین تمام می شود: «کتبه العبد المذنب، قاسم الحسینی بمحکمة براییل، لسنة احدى وثمانین وتسعمائة».

۷۸۳) قاسم حسینی

خوشتویس گمنام دیگری است که در قرن سیزدهم می زیسته است و بیخطوی قطعه ای در مجموعه آقای افخم السلطنه اعتضادی است، که آنرا بقلم دودانگ خوش نوشته است، بارقم و تاریخ: «حرره قاسم الحسینی سنه ۱۲۶۵».

۷۸۴) قاسم علی شیرازی

صاحب مناقب هنروران و آرازشا گردان میرعلی هروی دانسته است و گوید، نستعلیق جلی و خفی را خوش می نوشت.

صاحب تاریخ رشیدی که خود را شاگرد او معرفی کرده، وی را شاگرد محمد ابریشمی دانسته، کیفیت خط او را چنین توصیف کرده است که: قلم او کند است، اما در غایت مزه و لطافت و استحکام است و خط او بهیچ یک از سایر خوشنویسان نمی ماند و از اکثر خوشنویسان خوشتر می نوشت.

مؤلف تذکره بی نام، نیز او را شاگرد محمد ابریشمی دانسته، گوید بسبب کسالت نفس چنانکه باید، بمشق نپرداخته و با وجود این از نستعلیق نویسان زبردست است. همو گوید که، در فن معما دست داشته و مشهور به «عدی می» بوده است.

صاحب خلاصه الاخبار او را بنام عدی می مطلق، از خوشنویسان کتابخانه سلطان حسین میرزا بایقرا دانسته، گوید که، خطش خالی از حالی نیست و در فن معما دست داشته است.

از آثار بارقمی که ممکن است بیخطا و باشد، یک نسخه خمسة جامی در کتابخانه سلطنتی است، بقلم کتابت متوسط، بارقم: «تم... کتبه العبد المذنب الراجی قاسم علی شیرازی».

دیگری یک نسخه دیوان نوائی، در مجموعه کور کیان است بهمان قلم، بدون تاریخ، بارقم: «قاسم علی الکاتب الشیرازی».

و نسخه خمسة نظامی، در موزه دانشگاه پنسیلوانیا، بارقم: «قاسم الکاتب الشیرازی» و تاریخ ناتمام: «۹۲» که آنرا در شیراز کتابت کرده است.

ولی دو نسخه دیگر با تاریخهایی است که، نمیتواند بیخط همان قاسم علی کاتب دوره سلطان حسین میرزا بایقرا (متوفی سال ۹۱۲) باشد، باینقرار:

یک نسخه دیوان ثانی نوائی، در موزه هنر متروپولیتان، نیویورک؛ بارقم و تاریخ: «قاسم علی الشیرازی سنه ۹۸۸»؛

و نسخه ای از دیوان سلطان حسین میرزا، در کتابخانه ایاصوفیه استانبول بقلم کتابت جلی متوسط، بارقم و تاریخ: «تمت هذا الكتاب بعون الملك الوهاب علی ید الفقیر الراجی الی رحمة الله، قاسم علی عفا عنهما، فی شهور سنه ۹۵۸».

که ظاهراً دو قاسم علی کاتب شیرازی در قرن دهم بوده است، یکی کاتب فقط و دیگری شاعر، با تخلص عدی می؛ که یکی در نیمه اول قرن و معاصر سلطان حسین میرزا بایقرا بوده است و دیگری در نیمه دوم قرن می زیسته است؛ مگر این که یکی بوده، عمری دراز در حدود یکصد سال کرده باشد.

قاسم لاهیجی	= محمد قاسم
قاسم نقاش	= سلک قاسم
قاسمی	= غیاث الدین
قاسمیه	= عبد الغنی جامی

(۷۸۵) قاضی

شادروان اسمعیل امیر خیزی ، بدون اینکه نام اصلی او را بدانند ، بهمین عنوان قاضی ، او را از شاگردان سید حسین خوشنویس باشی تبریزی معرفی کردند .

قاضی زاده	= ابراهیم ادهم
قانعی کاشانی	= هبة الله کاشانی - میر

(۷۸۶) قاضی مشهدی

صاحب مناقب هنروران او را از شاگردان سید احمد مشهدی دانسته ، گوید که مردی درویش مشرب و پرهیز گار بود . در مشهد نشوونما یافته بود ؛ ولی بعد بشام سفر کرد و در آنجا سی زیست تا در گذشت . درویش حسام شاگرد وی بود .

قبلة الكتاب	= جعفر بایسنغری
قبلة الكتاب	= سلطان علی مشهدی
قبلة الكتاب	= محراب بیگ
قدرت	= عباس تبریزی
قدسی	= محمد - میرزا

(۷۸۷) قدسی خراسانی

خواهرزاده و شاگرد میرزا محمد علی سنگلاخ است . اصلا از اسفراین بود ولی در مشهد کسب کمال کرد . درسی و سه سالگی ، در علوم فقه و اصول استاد بود و در ریاضی تسلط داشت و شعر می گفت .

هنگامی که میرزا سنگلاخ در استان بول بود ، بوی نامه ای نوشت و او را با آنجا خواند . در استان بول خط نستعلیق و شکسته را نزد خال خود آموخت و خوش نوشت . پس از گذشت زمانی ، از استان بول بمشهد آمد و با سفر این رفت و بسال ۱۲۷۰ در آنجا در گذشت و جنازه اش را بمشهد منتقل کردند .

(۷۸۸) قریب لاهیجی - میر

اقسام خطوط را خوش می نوشت و مدعی بود که خط غبار را به از او ، کسی نمی نویسد ؛ ولی صاحب مجمع الخواص (سال تألیف ۱۰۱۶) گوید که این ادعا را شنیدم ، ولی خط غبار او را باین صورت ندیدم . میرزا حبیب گوید که ، در خط «یا قوتانه» و غبار یکتا بود . صاحب شمع انجمن او را در نستعلیق ، ماهر دانسته است .

(۷۸۹) قطب الدین حسن تونی

از کاتبان گمنام اوایل قرن یازدهم است و بخطوی دیده ام : یک نسخه دیوان خاقانی ، بقلم کتابت متوسط ، با رقم و تاریخ : «تمت هذه الديوان ... علی يد العبد المذنب ، قطب الدین حسن التونی ... فی تاریخ عاشر شهر شوال ختم بالخیر والاقبال ، سنة ثلث عشر و الف من هجرة النبوية» ، در مجموعه نگارنده ؛

یک نسخه حدیقة الحقیقة سنائی ، بقلم کتابت متوسط ، با رقم و تاریخ : «تمت الكتاب علی يد العبد المذنب قطب الدین حسن الکاتب ... فی تاریخ شهر ربیع الاول سنة خمس و عشرين و الف من هجرة النبوية» در کتابخانه سلطنتی ، تهران ؛ یک قطعه از مرقع سلطان مراد ، بقلم نیم دو دانگ خوش ، با رقم : «کتبه قطب الدین تونی» در کتابخانه ملی ، وین .

قطب الدین = محمد
 قطب الدین یزدی = محمد یزدی
 قلندر = خلیل هروی

(۷۹۰) قلندر کاتب

از شاگردان سلطان علی مشهدی است. مردی آزاده و درویش مشرب و از این رو، استاد را بوی نظر محبت بود. و صاحب تاریخ رشیدی و هفت اقلیم گویند با اینکه در خط نویسی دست قوی داشت، چون مقید نبود، آنچه در قوه داشت بفعل نیاورد.

(۷۹۱) قنبر شرفی - حافظ

اصلاً حبشی و مملوک قاضی شرف الدین عبدالحمید قمی، جد مادری قاضی احمد، مؤلف گلستان هنر بود و بمناسبت لقب قاضی عبدالحمید، «شرفی» رقم می کرد. شعر می گفت. ابتدا خط ثلث می نوشت و از آثار این خط او، کتیبه درگاه مسجد جامع قم و محراب و درگاه مسجد و مزار سلطان سید ابوالصمد، در درباری قم است؛ بعدها بیخط نستعلیق رجوع کرد و بروش سلطان علی مشهدی، می نوشت و در این خط سرآمد.

وفاتش راسپهر، سال ۹۱۹ ضبط کرده است و صاحب گلستان هنر، باقی احوال او را به تذکره الشعراء خود حواله کرده است که، متأسفانه هنوز باین کتاب نفیس، دست رسی پیدا نشده است.

قوام = محمد قوام شیرازی
 قوام السلطنه = احمد
 قوسی = علی

ا

کاتب الحضرة السلطانی = محمد مهدی طهرانی
 کاتب الخاقانی = محمد صالح
 کاتب زاده = محمد رفیع افندی
 کاتب السلطان = حسین
 کاتب السلطان = عبداللطیف لاریجانی
 کاتب السلطان = علی اکبر تفرشی
 کاتب السلطان = محبتشماصفهانی
 کاتب السلطان = محمد حسین شیرازی
 کاتب السلطان = محمد حسین طهرانی
 کاتب السلطان = محمد شریف - میر
 کاتب السلطان = محمد مهدی طهرانی
 کاتب السلطانی = علی حسینی (غیر میر علی هروی و میر علی هروی)
 کاتب السلطانی = محمد بن فخر الدین
 کاتب الملک = بایزید دوری
 کاتب الملک = محمد محیط
 کاتب هما یون = علی نقی شیرازی
 کاتبی آرشیزی = محمد

(۷۹۲) کاظم - میرزا

فرزند محمد علی خان بن میر کرم علی خان مشهدی است. پدرش در زمان عالم گیر پادشاه، به هندوستان مهاجرت کرد و در آن دربار، دستگاه یافت و با احترام می زیست، تا بسال ۱۱۷۶ در عظیم آباد درگذشت.

میرزا کاظم بسال ۱۱۴۴ در لکنهو متولد شد و در آن شهر بتحصیل علوم